

LRFs organisation och finansiella flöden

Inledning

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, är ett samlingsnamn för LRF förening u p a (ekonomisk förening utan personligt ansvar) och LRF ideell förening*. LRFs förbundsstyrelse är styrelse för båda föreningarna. I LRFs regioner finns dessutom regionala ideella föreningar med regionala styrelser.

Lantbrukarnas Ekonomi aktiebolag, LEAB, är dotterbolag till u p a-föreningen och verkställer styrelsens beslut. LEAB är även moderbolag för LRFs dotterbolag.

LRFs organisationsstruktur – tillbakablick

För att förstå LRFs organisationsstruktur är det relevant att göra en tillbakablick. LRF bildades 1971 då Riksförbundet Landsbygdens Folk (RLF) och Sveriges Lantbruksförbund (SL) slogs ihop. Skillnaden historiskt mellan de båda organisationerna var att den förstnämnda var en facklig organisation för jordbruket och SL (tidigare SAL) organiserade ekonomiska föreningar inom jordbruket. RLF stod för den demokratiska principen en man – en röst, medan röstvikten i SAL byggde på hur stor andel medlemmen hade i det kooperativa företaget. Som ett sätt att lösa de inneboende motsättningarna mellan kooperativ och facklig rörelse bildades LRF i praktiken som två föreningar. LRF, ideell förening, skulle bedriva opinionsbildning och verka för bönderna i ekonomiska och näringspolitiska frågor. LRF, ekonomisk förening u p a skulle bli kooperativens huvudorganisation. Idag lever dessa två föreningar kvar, tätt sammankopplade och har utvecklats marginellt i takt med att nya behov har uppstått genom åren.

Vid LRFs tillkomst fanns 26 läns- eller provinsförbund. Länsförbunden leddes av en stämмоvald styrelse med fackliga och kooperativa representanter. Länsförbundsstyrelsen var i princip underordnad riksförbundsstyrelsen men arbetade självständigt med utvecklingen i länet. Länsförbundskontorens arbete leddes av en länsombudsman, numera kallad regionchef. Regioner är nu det stadgemässiga begreppet för länsförbund, provinsförbund och regionförbund.

I varje län fanns ett varierande antal lokalavdelningar som dels valde ombud till länsförbundsstämman men vars viktigaste uppgift var att sköta verksamheten på lokal nivå. Lokalavdelningarna hade också stor betydelse för hela bygden. Som ett led mellan länsförbund och lokalavdelningar fanns ortsförbund närmast omfattande en kommun. Dessa har numera i princip avvecklats och ersatts av kommungrupper.

1972 bildades Lantbrukarnas Ungdomskontakt, ofta omnämnd som Ungdomskontakten. Det var ett kontaktorgan som bjöd in olika organisationer som var verksamma på landsbygden för ett samarbete. 1992 startades LRF Ungdomen som arbetar för att påverka framtidens jord- och skogsbruk och inspirera fler att arbeta inom de gröna näringarna.

LRF fick vid starten en traditionell kansliorganisation med stabs- och linjeenheter. Under perioden 1971–1984 var organisationen i princip oförändrad men har med tiden utvecklats för att möta de behov som uppstått. Under perioden 1990 – 1998 hade LEAB fyra dotterbolag; LRF Service Syd, Öst, Väst och Nord som självständigt ansvarade för den regionala verksamheten och LEAB ansvarade då för verksamheten i Stockholm. Det är i LEAB som all personal för LRF idag är anställd (förutom för anställda i dotterbolag i koncernen) och det är i allt väsentligt LEAB som ingår avtal med externa parter för LRFs räkning, tex hyresavtal.

Tittar vi på affärsverksamheten hade LRF fyra dotterbolag vid starten; Föreningsskolan Sånga Säby, Annonsbyrå Landia, Lantbruksförbundets Revisionsbyrå samt markexploateringsbolaget (FRIAB). Landia avvecklades 1978 och LRF Revision såldes 1998. 1973 fusionerades FRIAB med LEAB.

Idag består LRFs affärskoncern av sex helägda dotterbolag samt en rad delägarskap - däribland Ludvig & Co, Svensk märkning och Tillväxtbolaget för Sveriges Lantbrukare. Verksamheterna är olika till sin natur, men gemensamt är att alla verksamheter genererar medlemsnytta. Medlemsnytta innebär dels tjänster av hög kvalitet riktade direkt mot medlemmarna, dels att företagen levererar vinst som används för att skapa ytterligare medlemsnytta.

Nuläge

Vad säger stadgarna?

Stadgarna och organisationsstrukturen ser i stort ut som de gjorde vid bildandet 1971.

LRF ideell förening

Ändamålet i stadgarna i LRF ideell förening ser ut som följer:

”Riksförbundet skall medverka till utvecklingen av företagare och företag inom de gröna näringarna i Sverige; företag där jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö är grundläggande resurser; så att den enskilda medlemmen kan förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och livskvalitet.

Verksamheten ska bedrivas med ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.”

I LRF ideella förening kan följande vara medlemmar:

1. Person, fysisk eller juridisk, som äger eller brukar lantbruksfastighet eller bedriver verksamhet inom de gröna näringarna eller annan enskild person som är sysselsatt inom de gröna näringarna eller dess organisationer eller som stöder riksförbundets allmänna syfte.
2. Intressemedlem. Juridisk person som bedriver verksamhet med anknytning till de gröna näringarna.
3. Organisationsmedlem i Lantbrukarnas Riksförbund, förening u p a.

LRF ideell förenings organ är riksförbundsstämman, riksförbundsstyrelsen och revisorerna samt regioner, ortsförbund, kommungrupper och lokalavdelningar. Riksförbundsstyrelsen ska fastställa indelning i regioner. Regionstyrelse ska fastställa indelning i kommungrupper, ortsförbund och lokalavdelningar.

LRF förening u p a

I LRF förening u p a regleras verksamheten enligt följande i stadgarna:

”Riksförbundet, som är en partipolitiskt obunden organisation, skall främja medlemmarnas ekonomiska intressen samt lantbrukarnas ekonomiska och sociala intressen i allmänhet genom: att företräda lantbruket i frågor som är av allmän betydelse för detta, att utföra uppgifter, som är gemensamma för lantbrukskooperationen, att ordna ett fast samarbete såväl inom lantbrukskooperationen som mellan denna eller dess organisationer och lantbrukarnas organisationer samt att för medlemmarnas räkning bedriva ekonomisk verksamhet, som är av betydelse för medlemmarna och lantbruket.”

I stadgarna fastställs även vilka som får vara medlemmar i u p a:

1. Organisationsmedlem. Ekonomiska eller ideella föreningar som köper eller säljer produkter eller tjänster inom jord- och skogsbrukssektorn.
2. Regionmedlem. Regioner inom Lantbrukarnas Riksförbund, ideell förening.

LRFs fyra medlemstyper

Det finns fyra olika typer av medlemmar i LRF enligt stadgarna; individmedlemmar, organisationsmedlemmar, regionmedlemmar och nationella/regionala intressemedlemmar.

LRF har idag 134 000 individmedlemmar som är organiserade i 955 lokalavdelningar och 271 kommungrupper, vilka är fördelade inom 17 regionförbund över hela Sverige.

Individmedlemmar definieras enligt stadgarna som "person, fysisk eller juridisk, som äger eller brukar lantbruksfastighet eller bedriver verksamhet inom de gröna näringarna eller annan enskild person som är sysselsatt inom de gröna näringarna eller dess organisationer eller som stöder riksförbundets allmänna syfte." Organisationsmedlemmar och intressemedlemmar är bondeägda ekonomiska föreningar, branschorganisationer och ett antal större företag med koppling till det gröna näringslivet. En organisationsmedlem i LRF förening u p a är också, enligt LRFs stadgar, medlem i LRF ideell förening.

Av organisations- och intressemedlemskapet är organisationsmedlemskapet det som innebär störst inflytande över LRFs verksamhet och samtidigt störst ekonomiskt åtagande.

Organisationsmedlemmarna har ett insatskapital i LRF och betalar en högre ordinarie serviceavgift än intressemedlemmarna. Vidare har organisationsmedlemmarna tillsammans 45 fullmäktige på LRFs riksförbundsstämma (med riksförbundsstämma avses både stämman för LRF förening u p a och stämman för LRF ideell förening). Alla organisationsmedlemmar har motionsrätt till riksförbundsstämman och en organisationsmedlem som inte tilldelas fullmäktige på riksförbundsstämman har likväl närvaro- och yttranderätt på stämman.

Nationella intressemedlemmar har även de närvaro- och yttranderätt på LRFs riksförbundsstämma, men inte förslagsrätt eller rösträtt. LRF har också regionala intressemedlemmar, som är medlemmar i sin LRF-region, och som har närvaro-, yttrande- och förslagsrätt på sin LRF-regions stämma.

LRFs stadgar anger vidare att LRFs riksförbudsstyrelse kan fastställa närmare regler för såväl organisations- och intressemedlemskap som individmedlemskap.

Att notera är att begreppet företagsmedlemmar, som numera är en prioriterad målgrupp kopplad till individmedlemmar, inte används i stadgarna

LRFs organisation och styrning

Lokalavdelningar

Alla individmedlemmar tillhör en lokalavdelning. Lokalavdelningarnas sociala och nätverkande roll bidrar till nytta för LRFs medlemmar. Det är i lokalavdelningarna man ofta träffar sina vänner/kollegor och det är i den gemenskapen man engagerar sig på olika sätt.

Lokalavdelningarna har även en viktig roll i att driva lokala frågor samt delta i bygdens nätverk. Vid akuta händelser eller katastrof kan det nätverk som lokalavdelningen utgör vara helt avgörande. För LRFs generella näringspolitiska arbete är det en styrka att kunna påvisa den starka lokala närvaron som finns i organisationen. Det är något som inger respekt hos såväl kommunpolitiker och myndigheter som ledamöterna i riksdagen.

LRF har idag 955 lokalavdelningar som finns i alla LRF-regioner. Nästan alla lokalavdelningar styrs av stadgar, antagna av riksförbudsstyrelsen. Stadgar för LRFs lokalavdelningar finns i tre olika versioner;

- en för lokalavdelningar där räkenskapsåret är kalenderår 1 januari – 31 december,
- en för lokalavdelningar där räkenskapsåret är brutet 1 oktober – 30 september och
- en för lokalavdelningar i Västra Götaland och Halland. I Västra Götaland och Halland kan lokalavdelningen besluta om att sända motion till kommungruppens årsmöte, vilket skiljer dem från andra lokalavdelningar. En annan skillnad är att det är kommungruppen som utser fullmäktige till regionstämman.

Alla stadgebundna lokalavdelningar förväntas årligen genomföra årsmöte. Av LRFs stadgar framgår att en medlems motionsrätt är kopplad till medlemmens lokalavdelning. I Västra Götaland kan lokalavdelningar också välja att vara helt stadgefria men ändå ha aktiviteter. Efter ett inriktningsbeslut vid LRF Hallands regionstämma i mars 2022 erbjuds samma möjlighet för de halländska lokalavdelningarna. För Västra Götaland och Halland gäller följande; efter att årsmötet fattat beslut om stadgefri lokalavdelning utses en kontaktperson samt att inga fler val genomförs.

Kommungrupper

Kommungruppernas roll förändras över tid och har med åren blivit allt viktigare. Deras arbete för att bevaka och påverka inom den kommunala näringspolitiken är av stor betydelse för LRFs styrka som intresse- och företagargrupp, eftersom många beslut som berör företagare inom de gröna näringarna fattas på kommunal nivå.

Att beskriva kommungruppernas organisation och uppkomst är däremot svårt. Eftersom det inte finns några gemensamma stadgar, har de heller ingen tydlig struktur och styrning. LRFs kommungrupper är inte ett eget led i LRFs organisation, utan är en samarbetsplattform för kommunens alla lokalavdelningar. Respektive regionstyrelse ansvarar för, och sätter ramar för, hur kommungrupper organiseras, vilket uppdrag de har och dess ekonomiska resurser.

Det är brukligt att flera lokalavdelningar i en kommun finns i en kommungrupp. Det förekommer också att lokalavdelningar och kommungrupper har samma geografiska upptagningsområden. I några fall har lokalavdelningen ett större upptagningsområde än kommungruppen. En ordförande och en sekreterare skall finnas, årsmöte bör hållas, valberedningar kan finnas och kommungruppen bör ha representanter från alla lokalavdelningar. Så står det att läsa i LRFs arbetsordning (från 2014-06-10) för kommungrupper.

Västra Götalands 47 kommungrupper och Hallands 6 kommungrupper har antagit stadgar för sina kommungrupper och de har därmed fått en tydligare roll samt en möjlighet att motionera till regionstämman. LRF Gotland har inga kommungrupper, utan enbart lokalavdelningar, vilket innebär att regionstyrelsen kan liknas vid en kommungrupp.

De beslut som fattas i Sveriges 290 kommuner får ofta konkret betydelse för medlemmarna. Hur omfattande arbetet i kommungrupperna är varierar också stort i landet eftersom de jord- och skogsbruksrelaterade politiska frågorna skiljer sig stort. Kommungrupperna håller koll på de lokala politiska processerna och lär känna politiker och tjänstemän, vilket gör det lättare att ha en dialog och påverka utfallet. LRF har idag 271 kommungrupper.

LRF Ungdom

Alla individmedlemmar under 36 år är automatiskt medlemmar i LRF Ungdomen. LRF Ungdomen är organiserade i 21 ungdomsregioner och en riksstyrelse. De är inte stadgebundna och är därför att betrakta som ett nätverk inom LRF (dvs inte en egen juridisk person) med stor frihet i sin verksamhet och i relation till övriga delar av LRF.

På LRF Ungdomens respektive årsmöte väljs styrelse samt i regionerna fullmäktige till regionstämman och fullmäktige till LRF Ungdomens riksstämma.

Ortsförbund

Tidigare hade flera regioner ortsförbund. Nu finns bara Södertälje ortsförbund i region Mälardalen kvar. Ortsförbundet är stadgebundet och består av lokalavdelningar som samverkar över kommungränser. De har årsmöte, rätt till fullmäktige på regionstämman, egen ekonomi med mera.

Valberedningar

Stämmorna (regionala och riks) utser på förslag från beredningsutskott en valberedning, varav en ledamot utses till ordförande. Ledamöterna väljs för två år.

I LRF är idag 2 402 personer ledamöter i valberedningarna runt om i landet. Kandidater till förtroendeposter i lokalavdelningens-, kommungruppens-, ungdomens- och regionförbundets styrelse föreslås av respektive valberedning och kandidater till riksförbundsstyrelsen föreslås av den centrala valberedningen.

Valberedningen ska säkerställa att styrelsens sammansättning väl återspeglar medlemskårens sammansättning och verksamheter. Valberedningen ska eftersträva en styrelse med bred kompetens och erfarenhet från såväl samhällsarbete som från de största lantbrukskooperativa branscherna och annan affärsverksamhet i landets/regionens olika delar.

Regionstämmor

Regionstämman är det regionalt högst beslutande organet och hålls varje år. Det är fullmäktige som fattar besluten på regionstämman. Under stämman behandlas motioner i aktuella frågor som medlemmarna, genom årsmötet i lokalavdelningen och LRF Ungdomen, vill att LRF ska driva regionalt eller på en högre nivå. På regionstämman väljs också fullmäktige till LRFs riksförbundsstämma.

Regionstyrelser

Regionstyrelserna verkställer de beslut som regionstämmorna och riksförbundsstämman tar.

Det är regionstyrelsen som ansvarar för regionstämman. Regionstämman beslutar om vilka som ska representera regionen på LRFs riksförbundsstämma samt företräda och driva motioner som lokalavdelningarna och LRF Ungdomen röstat fram.

Varje region/länsförbund har sina egna stadgar. Beslut om ändring av stadgarna fattas av ordinarie regionstämma/länsförbundsstämma. För att beslutet ska vara giltigt ska det även godkännas av riksförbundsstyrelsen.

Regionstyrelserna ansvarar för de 17 regionala ideella föreningarna.

Regionkontor

Det finns 17 regioner med tillhörande 17 regionstyrelser i LRF. Regionstyrelserna knyts från och med den 7 juni 2022 till fem operativa enheter: Nord, Mitt, Väst, Öst och Syd. En förändring från nio till fem operativa enheter.

Regionkontorens uppgift är att hjälpa medlemmarna att förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och livskvalitet tillsammans med regionens förtroendevalda. De ska även arbeta för att öka samarbetet mellan olika lokala organ/föreningar, exempelvis lantbruksorganisationer och stötta kommungrupperna och lokalavdelningarna.

Operativt är kontoren och dess personal en del av LEAB.

Riksförbundsstämman

LRF ekonomisk förening u p a samverkar med LRF ideell förening genom en gemensam stämma, gemensamma stadgar samt samma förbundsstyrelse. Riksförbundsstämman är LRFs högst beslutande organ.

Till riksförbundsstämman skickas 150 fullmäktige som väljs av medlemmarna enligt nedan. Fullmäktige utses för tiden från och med kommande ordinarie riksförbundsstämma fram till nästa ordinarie riksförbundsstämma.

Fullmäktige fördelas enligt följande:

- 1) 45 fullmäktige väljs av organisationsmedlemmarna i LRF ekonomisk förening u p a
- 2) 105 fullmäktige väljs av regionerna inom LRF ideell förening

På riksförbundsstämman fattas bland annat beslut om:

- Resultat- och balansräkning samt disposition av årets resultat
- Ansvarsfrihet för styrelse och vd
- Ersättning till förtroendevalda och revisorer
- Antal och val av ledamöter till riksförbundsstyrelse och valberedning
- Val av förbundsordförande
- Val av ledamöter till beredningsutskott
- Val av revisorer
- Ärenden som riksförbundsstyrelsen hänskjutit till stämman
- Ärenden som medlem hänskjutit stämman (motioner)

Riksförbundsstyrelsen

LRF har en riksförbundsstyrelse. Styrelsen ansvarar för LRFs organisation och för förvaltningen av riksförbundets angelägenheter. Styrelsen ska löpande utvärdera och bedöma LRFs organisation och ekonomiska situation, lägga fast mål och strategier för de uppdrag som stämman lagt fast samt sätta riktlinjer i policyfrågor.

Styrelsen består av 10-13 stämموvalda ledamöter och två personalrepresentanter. Styrelseledamöternas mandatperiod är två år och vid varje riksförbundsstämma väljs hälften av ledamöterna. Styrelsens ordförande, tillika förbundsordförande, utses av riksförbundsstämman för en tid av ett år. Styrelsen utser inom sig en eller flera vice ordförande.

Styrelsens arbetsformer anpassas löpande för att säkerställa att de på bästa sätt möjliggör för styrelsen att utöva sitt övergripande ansvar för LRFs verksamhet. Den interna arbetsordningen ska underlätta för styrelsen att koordinera LRFs strategiska arbete på olika nivåer i organisationen, inklusive branschavdelningar och branschdelegationer.

Operativ ledning

Den operativa ledningen utgörs av vd i LRF utöver tillika koncernchef. Koncernchefen är ordförande och vd i koncernens servicebolag, Lantbrukarnas Ekonomi AB (LEAB). Övrig styrelseledamot i LEAB utgörs av CFO. Affärsdrivande dotterbolag leds av separata bolagsstyrelser med ledamöter från LEABs styrelse samt externa ledamöter. Styrelsen utses på respektive bolagsstämma enligt direktiv från riksförbundsstyrelsen.

Revision och revisorer

LRF:s revisorer granskar årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och vds förvaltning. Revisorn ska efter varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse till årsmötet/stämman. Revisorer, auktoriserade och förtroendevalda, utses och beslutas varje år på årsmötena/stämmorna efter förslag från valberedningarna. Det finns idag 2 675 revisorer i LRF.

Finansiering av LRFs verksamhet

LRF:s verksamhet finansieras av medel från tre intäktskällor: Avkastning från affärsverksamheten, avkastning från LRFs kapital samt medlemsavgift och serviceavgift.

Avkastningen från affärsverksamheten kommer från LRFs dotterbolag samt investeringar i andra affärsverksamheter och avkastningen från kapitalet kommer från LRFs finansiella placeringar.

Individmedlemmar, organisationsmedlemmar och intressemedlemmar betalar årligen en serviceavgift och en medlemsavgift.

Organisationsmedlemmarnas serviceavgift fastställs av riksförbundsstyrelsen utifrån organisationens storlek, ekonomiska styrka, bedömd nytta av medlemskapet samt om organisationsmedlemmen tilldelas stämmofullmäktige eller ej. Affärsdrivande företag

betalar årligen en serviceavgift som beräknas utifrån branschens bedömda värde/omsättning för produktionen på gårdsnivå. Utöver serviceavgiften ska varje organisationsmedlem betala en årlig medlemsavgift.

Serviceavgiften för ett nationellt intressemedlemskap i LRF beslutas av riksförbundsstyrelsen och regionala intressemedlemmar betalar en årlig ordinarie serviceavgift som fastställs av regionstyrelsen och tillfaller aktuell region.

Serviceavgiften sätts utifrån en bedömning av intressemedlemmens storlek, ekonomiska styrka och nyttan av medlemskapet. Utöver serviceavgiften ska varje nationell och regional intressemedlem även betala en årlig medlemsavgift.

LRFs ekonomiska flöden

LRFs ekonomiska flöden är relativt komplexa i och med mångfalden av juridiska personer som vuxit fram under åren då nya behov uppstått.

Grundprincipen är att medlemsavgiften ska finansiera den icke momspliktiga demokratiska verksamheten och hanteras i LRFs ideella föreningar, medan serviceavgiften och avkastningen från affärsverksamheten och LRFs kapital ska finansiera den momspliktiga operativa verksamheten på central och regional nivå som levereras på uppdrag av riks- och regionförbundsstämmorna och hanteras i LRF u p a och LEAB.

Men i praktiken räcker inte medlemsavgiften till för att täcka kostnaderna i den demokratiska verksamheten utan medel skjuts till från den operativa verksamheten. Det innebär att avdragsgilla och icke avdragsgilla kostnader skickas mellan LRF u p a, LEAB och LRFs ideella föreningar på nationell, regional och lokal nivå och att momspliktig och icke momspliktig verksamhet blandas. LRFs ekonomiavdelning har hittat sätt att hantera detta rent redovisningstekniskt men redovisningen blir krånglig och flödena svåra att följa och följa upp. Detta har återkommande uppmärksammats av både revisorer och Skatteverket.

En kartläggning från juni 2019 konstaterade vidare att ca 460 av LRFs lokalavdelningar har egna organisationsnummer (såsom ideella föreningar). Dessa lokalavdelningar kan därmed uppfattas som egna juridiska enheter, vilket medföljer fullt ansvar avseende bland annat ekonomisk redovisning och deklaration. I takt med att bankerna granskas allt hårdare och straffskalan blir högre kopplat till bland annat pengatvätt ställer bankerna högre krav på spårbarhet av ekonomiska flöden hos sina kunder. LRF är, enligt sina stadgar, uppbyggt så att lokalavdelningarna är en del av helheten. Att de registreras med egna organisationsnummer innebär att de blir egna juridiska personer vilket inte är i linje med stadgarnas intention. Det innebär vidare att LRFs ekonomiska redovisning riskerar att inte bli heltäckande och rättvisande. Skatteverket har i ett antal ärenden lyft olika aspekter kopplat till lokalavdelningarna. Om redovisningen brister i en specifik lokalavdelning och inte hänger ihop med LRFs totala redovisning av de ekonomiska flödena innebär det dels en personlig finansiell risk för styrelsen i lokalavdelningen, dels en varumärkes-/förtroenderisk för LRF.

LRF har således krångliga ekonomiska flöden som utvecklats när nya behov uppstått under åren. De är svåra att följa upp och innebär ett risktagande.

* För definition av ekonomisk respektive ideell förening se bilaga
LRF Organisation & Finansiering_bilder